

Vysoká škola ekonomická v Praze
Recenzované studie

Working Papers
Fakulty mezinárodních vztahů

22/2008

**Governance energetické politiky EU
a potenciální pozice členských států**

Josef Bič

**Faculty of International Relations
Working Papers**

22/2008

**Governance energetické politiky EU
a potenciální pozice členských států**

Josef Bič

Volume II

Vysoká škola ekonomická v Praze
Working Papers Fakulty mezinárodních vztahů
Výzkumný záměr MSM6138439909

Tato studie byla vypracována v rámci Výzkumného záměru Fakulty mezinárodních vztahů Vysoké školy ekonomické v Praze MSM6138439909 „Governance v kontextu globalizované ekonomiky a společnosti“. Studie procházejí recenzním řízením.

Název: Working Papers Fakulty mezinárodních vztahů
Četnost vydávání: Vychází minimálně desetkrát ročně
Vydavatel: Vysoká škola ekonomická v Praze
Nakladatelství Oeconomica
Náměstí Winstona Churchilla 4, 130 67 Praha 3, IČO: 61 38 43 99
Evidenční číslo MK ČR: E 17794
ISSN tištěné verze: 1802-6591
ISSN on-line verze: 1802-6583
ISBN tištěné verze:
Vedoucí projektu: Prof. Ing. Eva Cihelková, CSc.
Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta mezinárodních vztahů
Náměstí Winstona Churchilla 4, 130 67 Praha 3
+420 224 095 270, +420 224 095 248, +420 224 095 230
<http://vz.fmv.vse.cz/>

VÝKONNÁ RADA

Eva Cihelková (předsedkyně)

Vysoká škola ekonomická v Praze

Vladimíra Dvořáková

Vysoká škola ekonomická v Praze

Olga Hasprová

Technická univerzita v Liberci

Zuzana Lehmannová

Vysoká škola ekonomická v Praze

Marcela Palíšková

Nakladatelství C. H. Beck, Praha

Judita Štouračová

Vysoká škola mezinárodních
a veřejných vztahů, Praha

Dana Zadražilová

Vysoká škola ekonomická v Praze

REDAKČNÍ RADA

Regina Axelrod

Adelphi university, New York, USA

Peter Bugge

Aarhus University, Aarhus, Dánsko

Petr Cimler

Vysoká škola ekonomická v Praze

Peter Čajka

Univerzita Mateja Bela,

Bánská Bystrica, Slovensko

Zbyněk Dubský

Vysoká škola ekonomická v Praze

Bernd Hallier

EHI Retail Institute, Köln,

Německo

Jaroslav Jakš

Metropolitní univerzita Praha

Vladimír Jeníček

Vysoká škola ekonomická v Praze

Eva Karpová

Vysoká škola ekonomická v Praze

Jaroslav Kundera

Uniwersytet Wroclawski, Wroclaw,

Polsko

Lubor Lacina

Mendelova zemědělská a lesnická
univerzita, Brno

Václava Pánková

Vysoká škola ekonomická v Praze

Lenka Pražská

emeritní profesor

Mikuláš Sabo

Ekonomická Univerzita

v Bratislave, Slovensko

Margarita Shivergueva

Nov b'lgarski universitet, Sofie,

Bulharsko

Leonid Strowskij

Ural'skij gosudarstvennyj

techničeskij universitet,

Jekatěrinburg, Rusko

Peter Terem

Univerzita Mateja Bela,

Bánská Bystrica, Slovensko

Milan Vošta

Vysoká škola ekonomická v Praze

ŠÉFREDAKTOR

Jakub Krč

Vysoká škola ekonomická v Praze

Governance of the EU energy policy EU and potential position of member states

Josef Bič (bic@vse.cz)

Summary:

Changing external conditions for energy policy in Europe make higher requirement for mutual coordination and the EU's influence on the policy shape. Under this point of view the Barroso's European Commission has been more and more interested in this area and has prepared legislative measures. However, strongly heterogeneous initial position in the EU member states and ambiguous economic impact of some proposed arrangements suggest potential complication during implementation of given aims.

Keywords: European Union, energy policy, competitiveness, environment protection.

Governance energetické politiky EU a potenciální pozice členských států

Josef Bič (bic@vse.cz)

Abstrakt:

Mění se vnější podmínky pro governance energetické politiky v Evropě vyvolávají z pohledu členských států větší potřebu vzájemné koordinace a vlivu evropského centra na její podobu. V tomto rámci rostl rovněž zájem ze strany Evropské komise pod vedením J. M. Barrosa, jež se překlátil do legislativních opatření. Silně heterogenní výchozí situace v jednotlivých členských státech a nejasnost ekonomických dopadů některých navrhovaných opatření napovídají o možných komplikacích při realizaci stanovených cílů.

Klíčová slova: Evropská unie, energetická politika, konkurenceschopnost, ochrana životního prostředí.

JEL: A11, A12, Q28, Q48

Obsah:

Úvod.....	7
1. Primární právo EU a energetický sektor	8
2. Vymezení energetické politiky EU	9
3. Naplňování cílů energetické politiky EU a pozice členských zemí.....	15
Závěr	22
Seznam literatury	24

Úvod

Energetický sektor je v Evropě ovlivňován především na úrovni národních států. Aktivity na celoevropské úrovni byly po dlouhou dobu realizovány pouze v rámci sektorových politik Evropského sdružení uhlí (ESUO) a oceli a Euratom. Členské země si tak co do širokého spektra zajišťovali a v současné době stále zajišťují energetické zdroje samy. Dlouhou dobu se ani neuvažovalo o vyšší míře koordinovanosti energetické politiky. Jako politika řešená více na komunitární úrovni existuje až od poloviny 90. let 20. století, kdy byla přijata bílá kniha o energetické politice. Větší důraz a význam koordinaci energetických aktivit (vč. diskuse o vzniku společné politiky) se začíná objevovat až po r. 2005 (viz níže).

Velmi diskutovanou částí energetické politiky na evropské úrovni je zajištění přístupu k energetickým zdrojům. To se týká především fosilních paliv, jejichž podíl na spotřebě se celosvětově pohybuje okolo necelých dvou třetin (v případě ropy a zemního plynu) a více jak čtyř pětin (když se započítá navíc ještě uhlí). U těchto zdrojů se v posledních letech začíná hovořit o tzv. globální soutěži o vzácné zdroje, neboť klesají disponibilní mezinárodní rezervy těchto surovin. Podle optimistických předpovědí jsou odhadovány světové zásoby plynu na 65 let, u ropy na 40 let. I kdyby byl zohledněn vývoj nových technologií, které zpřístupní v současné době technicky či ekonomicky nepřístupné zdroje, dlouhodobě je stávající přístup ke zdrojům hodnocen jako neudržitelný. Energetická poptávka v průměru roste o 1,6 % za rok. V tomto růstu jsou rozvojové země zastoupeny z více než 70 % (Röller, Delgado, Friederiszick 2007). V loňském roce tak reprezentovaly více než 40 % světové poptávky po energiích. V roce 2030 to bude více než 50 %.

Navíc jsou zdroje fosilních paliv koncentrovány do úzkého okruhu zemí s politicky nestabilními režimy. Více než 85 % ropných rezerv je koncentrováno do 10 zemí, u zemního plynu tak je u 80 % rezerv. 90 % zemního plynu proudí do EU z Ruska, Norska a Alžírsko (Bič, Mazouch, Svobodová, Turečková 2007). Rizikovitost těchto dodávek je navíc spjata s faktem, že majetkovou většinu v těžbařských a produkčních firmách mají vlády, čímž se do jejich rozhodování mohou promítat i politické cíle, nikoliv čistě ekonomické. Z těchto důvodů je hodnoceno, že 70 % světových zásob zemního plynu je dodáváno ze zemí se střední až vysokou mírou politického rizika. Z těchto důvodů je pravděpodobný další růst a více volatilní vývoj ceny fosilních paliv v příští dekádě s odpovídajícími negativy na evropskou ekonomiku.

Cílem tohoto příspěvku je jednak nastínit vývoj governance energetické politiky v kontextu primárního práva a posoudit změny, které vyplývají z aktuálního dění po případné ratifikaci Lisabonské smlouvy. Pro budoucí podobu energetické politiky EU však bude důležitá především podoba sekundární legislativy, jejíž

podobu můžeme usuzovat od přijatých dokumentů navržených Evropskou komisí. Významnou částí této statě je analýza dopadů a koherentnosti nejdůležitějších bodů, které jsou navrženy v těchto dokumentech a jež byly posvěceny členskými státy na jarním zasedání Evropské rady v roce 2007.

1. Primární právo EU a energetický sektor

Energetický sektor a energetická politika je v současné době v *primárním právu Evropských společenství* řešena specificky, a to ve vybraných člancích dílčích integračních aktivit a politik – především v rámci transevropských sítí (co do vytváření energetické infrastruktury) a ochrany životního prostředí, ale lze na ni také v určitých případech aplikovat ustanovení celní unie či pravidel hospodářské soutěže. Vzhledem ke klíčové úloze energetického sektoru v poválečné obnově Evropy, je této problematice věnován široký prostor ve dvou sektorových smlouvách ESUO a Euratom, z nichž první byla uzavřena na dobu určitou a dnes je tato oblast ošetřena pravidly ve Smlouvě o ES.

Se začleněním energetiky upravené ve zvláštním oddílu počítala *Smlouva o Ústavě pro Evropu*. Energetická politika se měla stát jednou z oblastí, kde měly být kompetence mezi nadnárodní a národní úrovní sdíleny. (EU 2005) Se stejným začleněním počítá i dosud neratifikovaná *Lisabonská smlouva*. V obou smlouvách je energetice přiřazen zvláštní nový článek. (cit. dílo 2005) Toto vymezení je však dosti stručné. Došlo k vymezení čtyř nových cílů (viz níže). Členskými státy tak byla ponechána možnost rozhodovat o „podmínkách využívání energetických zdrojů“ a „o volbě mezi různými energetickými zdroji a základní skladbě zásobování energií“ (EU 2008).

Jednotlivé státy však již dnes nejsou plně autonomní ve volbě energetického mixu. Omezení vyplývá z ustanovení ve prospěch ochrany životního prostředí, kdy Rada může jednomyslně přijmout opatření (v rámci procedury konzultace s Evropským parlamentem), které významně ovlivňují volbu členského státu mezi různými energetickými zdroji a základní skladu zásobování energií členského státu (EC 2005). Dle stávajících pravidel se dokonce členské státy v Radě mohou rozhodnout hlasovat o této věci kvalifikovanou většinou. Lisabonská smlouva tento postup modifikuje s tím, že Radě dává možnost rozhodnout (na základě jednomyslnosti) o použití tzv. řádného legislativního postupu, který upřesňuje stávající proceduru spolurozhodování (tj. schvalování jak Radou, tak Evropským parlamentem).

Vzhledem k tomu, že Lisabonská smlouva počítá s rozšířením cílů v oblasti ochrany životního prostředí o boj proti změně klimatu (má být explicitně vyjádřen v rámci modifikovaného dílčího cíle podpory opatření na mezinárodní úrovni), lze očekávat pokračování v aktivitě evropských orgánů řešení tohoto problému, ať už jde o skladu energetického mixu či využívání obnovitelných

zdrojů energií. Protože je energetický sektor jedním z hlavních producentů skleníkových plynů, bude pozornost Komise vůči energetice v této části pokračovat. Pozice jednotlivých členských zemí ve schvalování opatření, od nichž se očekává příspěvek ke snížení rizika klimatických změn, je v současné době vymezen procedurou spolurozhodování, jež je v Radě založena na hlasování kvalifikovanou většinou (a možnosti přehlasování národního stanoviska).

Nové institucionální uspořádání navíc zásadně mění způsob hlasování. Narozdíl od současného stavu, se bude v Radě rozhodovat kvalifikovanou většinou nestanoví-li Smlouvy jinak (nikoliv jednomyslně). Explicitně se toto hlasování zavádí u řady nových oblastí, mezi něž patří opatření v rámci již zmíněného boje proti změně klimatu nebo energetické bezpečnosti (EU 2008). Navíc nové uspořádání rozdělení hlasů v Radě počítá v rámci odstranění systému vážených hlasů s přerozdělením hlasovací síly více ve prospěch lidnatějších členských států.¹ Pro přijetí bude nutný souhlas zemí, které jednak reprezentují minimálně 65 % obyvatelstva Unie (což v souhrnu populačně velké a střední státy splňují), ale které reprezentují určitý minimální počet všech členských států (viz níže).

Často diskutovaná otázka “rizika” přehlasování populačně slabších zemí velkými je řešena stanovením minimálního počtu členských států, které musí s návrhem souhlasit (55 %, resp. 72 % členů²). Relativní zvýhodnění menších států by však mohlo v rámci legislativního procesu být zčásti zachováno prostřednictvím zastoupení v Evropském parlamentu.

Zužovat analýzu schvalovací procedury pouze na srovnání síly zemí dle jejich podílu na celkovém počtu obyvatel by bylo příliš krátkozraké. Ve skutečnosti hodně záleží na schopnosti a možnosti utvářet zájmové koalice. Jak je patrné z příkladu společných charakteristik zemí a vzniku potenciálních zájmových koalic v rámci energetického sektoru,³ je reálnější utváření koalic nikoliv na základě populační síly, ale naopak dle jejich společného zájmu nad projednávanou oblastí.

2. Vymezení energetické politiky EU

Na evropské úrovni má energetická politika tzv. *interdimenzionální charakter*, což znamená, že aktivity s ní spjaté zatím pokrývají jiné politiky – např. celní unie, vnější obchodní politika, politika ochrany hospodářské soutěže, realizace

¹ Ve smyslu odstranění dosavadního zvýhodnění států s relativně menším počtem obyvatel.

² Souhlas 55 % členských států (v současné době 15 zemí) se týká případů, když se hlasuje o návrhu Evropské komise nebo vysokého představitele Unie pro zahraniční a bezpečnostní politiku. Ve druhém případě je nutný souhlas 72 % (tj. v počtu 20) členských států. Bude-li mezi velké členské země počítáno rovněž Polsko, tak celem

³ Viz třetí část této studie.

vnitřního trhu, TEN, ekologická politika. Problémy v odvětví energetiky jsou tak zatím na úrovni EU řešeny buď na neformální bázi, nebo prostřednictvím nástrojů určených pro jiné aktivity.

Jde především o garantování *dostupných energetických dodávek* všem spotřebitelům, přičemž je z energetických zdrojů pozornost věnována dodávkám zemního plynu, ropy a elektrické energie. V rámci opatření týkajících se energetického sektoru jsou na evropské úrovni zohledňována také *environmentální kritéria*, což se především týká zlepšení energetické účinnosti (tj. diskusí ohledně podpory energeticky úspor) a podpory obnovitelných zdrojů energie či rozvoje biopaliv.

Další důležitou oblastí je také *podpora zdravé konkurence* na celém energetickém trhu EU, od čehož se očekává zlepšení v bezpečnosti dodávek a lepší propojení mezi členskými státy. V této oblasti již bylo přijato několik legislativních balíčků, které mají napomoci k vytvoření bezbariérového a nediskriminačního trhu v EU. Větší potřebu investovat do *transevropských energetických sítí* vyvolávají poslední dvě „východní“ rozšíření (týká se elektrické energie a dodávek zemního plynu). Pro řešení otázek *jaderné energetiky* je v evropské politice základem sektorová integrace Euratom založená již v roce 1957, v jejímž rámci se především podporují výzkum a rozvoj nových technologií a rozvíjejí jednotné bezpečnostní standardy (EC 2007a).

Aspekty, které formovaly a nadále formují podobu aktivit v oblasti energetické politiky, se prakticky od 50. let minulého století příliš nemění. Jen motivy pro jejich formulaci jsou různé a jsou poplatné době – od významu energetického sektoru na celé národní hospodářství (co do vyšší efektivity energetického sektoru, lepšího využívání omezených primárních zdrojů atd.), přes otázku dodávek energetických zdrojů či bezpečnost jaderné energetiky až po vazbu energetického sektoru na ochranu životního prostředí.

V rámci sektorových politik, resp. integračních uskupení byly definovány *cíle*, které utvářely rámec pro realizaci opatření v oblasti energetiky po dlouhou dobu evropského integračního vývoje. Souvisely především s poválečnou obnovou a industrializací ekonomik a v jejím rámci klíčovou rolí energetického sektoru. Dalším důležitým faktorem byl očekávaný rozvoj jaderné energie a snaha o její rozvoj v civilní oblasti. Stejně jako v současné době byla rovněž definována snaha řešit a vyvarovat se možným narušením plynulého pohybu surovin.

Mezi dnešní požadavky na energetickou politiku patří zajištění *zdravotně a celkově ekologicky šetrného zásobování energiemi a také ochrana spotřebitele*. Takto široce pojaté cíle vedou i ke specifickým aktivitám, které jsou definovány evropským centrem a mají tak po překlopení do sekundárního práva přímý vliv na aktivity na národní úrovni. Z těchto důvodů se začíná klást důraz také na nové aktivity, které lze shrnout do *tří oblastí* (Kučerová 2006):

výzkum nových alternativních druhů energií, které by nezatěžovaly životní prostředí jako fosilní paliva a které by zároveň snížily energetickou závislost Unie na dovozech;

rozvoj nových energetických systémů vedoucích k vyšší diverzifikaci energetických dodávek do Unie jak co do zdrojových oblastí, tak i tranzitních cest a

liberalizace přenosu energií, tj. dokončení vnitřního trhu.

Ochrana životního prostředí se jako cíl objevila až v důsledku energetických krizí 70. let minulého století a díky zhoršování kvality životního prostředí. Splnění tohoto cíle mělo být dosaženo přechodem od extenzivního využívání přírodních zdrojů. Začala být prosazována racionalizace výroby například co do eliminace neefektivních povozů či efektivnějším rozmístěním výroby.

K zabezpečení výše uvedených cílů používá EU *dva typy nástrojů* – regulatorní (např. v otázce ochrany hospodářské soutěže) či stimulační (např. v podobě podpory rozvoje nových energetických zdrojů). Rozsah pravomocí EU se také liší u jednotlivých druhů energetických zdrojů. Zatímco pravomoci Unie v oblasti uhlí a jaderné energie jsou poměrně vysoké, u fosilních paliv a výroby a rozvodu elektrické energie je jejich pozice slabší. Komise může používat regulační mechanismus pouze po dohodě s členskými státy (resp. Radou).

Energetická politika by se v budoucnu měla v omezené míře více komunitarizovat. V *Lisabonské smlouvě* je tato politika poprvé v historii zmíněna jako jedna z aktivit, v níž jsou evropské orgány činné. Zároveň je vymezena jako politika, jejíž pravomoci jsou sdíleny na národní a nadnárodní úrovni. Důvodem jejího vymezení je podobně jako u jiných aktivit vytváření a fungování vnitřního trhu a dále také potřeba chránit a zlepšovat životní prostředí. Proto byly definovány čtyři cíle (EU 2008):

zajištění fungování trhu s energií;

zajištění bezpečnosti dodávek energie v Unii;

podpora energetické účinnosti a úspor energie, včetně rozvoje nových a obnovitelných zdrojů energie;

podpora propojení energetických sítí.

Oproti ústavní smlouvě došlo k rozšíření těchto cílů o poslední jmenovaný.

Z výše uvedených cílů vyplývá snaha napomoci energetické bezpečnosti Evropy (pokud jde o plynulost a dostatečnost dodávek energií, na nichž je Evropa importně závislá), k plnění závazků spjatých s Kjótským protokolem a přispění ke konkurenčním výhodám evropských producentů, pokud jde o energetickou náročnost (environmentální a ekonomický prvek). Zde lze nalézt vazbu na již definované cíle energetické politiky z dokumentů, které byly zpracovány Komisí v letech 2006-2007.

V již zmíněné ekologické rovině však panují mezi členskými státy hodně rozdílné představy o podobě politiky *ochrany životního prostředí*. Energetická politika se tak v rámci ekologické standardizace řídí principem nejmenšího společného jmenovatele, což znamená, že je členským státům ponechána možnost stanovit si vlastní vyšší standardy, avšak nesmí tím narušovat vnitřní trh. Tento princip platí mj. i pro jadernou energetiku, kdy např. v r. 2002 byla Evropskou komisí vydána direktiva o bezpečnostních standardech pro jaderná zařízení, která ovšem vycházejí z požadavků Mezinárodní agentury pro atomovou energii.

Významná část aktivit v oblasti energetického sektoru je spjata s naplňováním cílů ochrany životního prostředí. Země EU se tímto liší od jiných ekonomik světa. Specifikum evropského centra také vyplývá ze *dvou elementárních principů*, které mají vliv na základní charakteristiku ekologické politiky EU (Kučerová 2006):

etický, který vede k tomu, že je ochrana životního prostředí vnímána jako základní povinnost Společenství. Vzhledem k nastavení primárního práva se pak promítá i do formulace cílů a zásad integrace a do konkrétní podoby i ostatních politik EU (tím i energetické), které musí být v souladu s koncepcí udržitelného rozvoje;

ekonomický, v jehož rámci jsou investice do životního prostředí chápány jako stimul ekonomického růstu, a ne naopak jako zvýšené náklady snižující konkurenceschopnost evropských firem.

Jak již bylo zmíněno, Evropská unie nemá prozatím energetickou politiku zakotvenou v primárním právu s výjimkou jaderné energie, již se zabývá Smlouva Euratom. Některé společné problémy členských států EU související mimo jiné se změnou klimatu, bezpečností dodávek energií nebo vytvořením efektivního vnitřního trhu s energiemi vedou ke stále naléhavějším potřebám koordinace a komplexnějšího přístupu k otázkám energetiky. Byly však již vydány dokumenty, které se buď staly *základem sekundární legislativy*, anebo jsou vyjádřením vůle budoucího postupu v této oblasti.

Prvním důležitým dokumentem zabývajícím se tímto tématem byla *Energetická Charta* sepsaná Evropskou komisí na počátku devadesátých let 20. století, která vstoupila v platnost v roce 1998. Východní rozšíření Evropské unie, stoupající spotřeba energií a v neposlední řadě krize mezi Ruskem a některými státy bývalého Sovětského svazu⁴ vedly k potřebě intenzivnějšího dialogu se strategickými partnery a především mezi členskými státy EU.

⁴ Jedná se především o spor Ruska s Ukrajinou z ledna 2006 a také Rusko-Běloruská krize z ledna 2007 vedoucí krátce k přerušení dodávek ropy směřujících ropovodem Družba dále do zemí EU.

Integrační úsilí v oblasti energetického sektoru nabralo na větší intenzitě s příchodem Komise José Manuela Barrosa. Ještě před tím však byla přijata opatření zaměřená zejména na pravidla fungování vnitřního trhu s energiemi. Zavedl se *princip volné soutěže*, který jednak zavádí liberalizaci vztahů v rámci výstavby nových elektráren, kdy se tak jakákoliv firma může ucházet o zakázku, splní-li stanovená národní kritéria. Dále bylo umožněno všem středním a velkým odběratelům vybrat si svého dodavatele elektrické energie. Velké firmy tak mohou činit od roku 1999, středně velké firmy od roku 2003. Rovněž se již v této fázi začalo uvažovat o oddělení výroby, přenosu a distribuce vertikálně integrovaných energetických společností, tzv. *unbundlingu*. I přes tuto snahu pokročit v liberalizaci tohoto sektoru dlouho přetrvávaly bariéry a dodnes není tento projekt zcela dokončen.

Základ pro současné aktivity určující budoucí podobu energetické politiky vytváří další významný dokument *Zelená kniha „Evropská strategie pro udržitelnou, konkurenceschopnou a bezpečnou energii“* z března 2006. Strategie vnesla do energetické politiky nová témata, zejména v otázkách boje proti klimatickým změnám a zahraničně politických aspektů, které souvisejí s vnějšími vztahy EU. Ve strategii byly vymezeny *tři pilíře – udržitelnost, konkurenceschopnost a zabezpečení dodávek*.⁵

Došlo k vymezení *šesti klíčových témat*, která by dále měla být řešena. V první řadě jde o dokončení vnitřního trhu s plynem a elektřinou, čehož součástí je požadavek na síťové propojení členských států. To vyvolává rovněž potřebu sjednocování národních regulačních norem a předpisů i větší spolupráci v regulaci energetických systémů. S tím souvisí již zmíněný proces *unbundlingu* (EC 2007b).

Další důležitou součástí je problematika klimatických změn a stanovení závazku EU zaujmout přední místo v energetické účinnosti ve světě. Došlo k nastínění cíle, který vymezuje snížení emisí skleníkových plynů o 20 % do roku 2020 oproti hodnotám z roku 1990. Za tímto účelem se také počítá se zvýšeným využíváním obnovitelných zdrojů energie.

Třetí důležitou oblastí, která je ve strategii rozebrána, je zavedení nového rozsahu společné energetické politiky co do její vnější dimenze. Komise proto nastiňuje jako prioritní diverzifikaci energetických dodávek do EU, především pokud jde o větší intenzitu spolupráce s africkými státy. Navrhováno je rovněž vytvoření energetických partnerství s producenty, tranzitními zeměmi a s ostatními státy, jako jsou USA, Čína či Indie.

⁵ Bezpečností energetických dodávek se také zabývala Zelená kniha „Směrem k evropské strategii bezpečnosti energetických dodávek“ z roku 2000.

Ze Zelené knihy vyústila další aktivita Evropské komise, *Energetická politika pro Evropu* z první poloviny roku 2007. Její součástí je rovněž akční plán, který stanovuje konkrétní kroky v navržených stěžejních oblastech. Vzhledem ke zmíněné návaznosti obou dokumentů, byly vymezeny tři základní pilíře nové energetické politiky tvoří boj proti změně klimatu, snížení vnější závislosti EU na energetických dodávkách ropy a zemního plynu a podpora konkurenceschopnosti.

Jako strategický cíl si pak Evropská komise zvolila boj proti změně klimatu omezením emisí skleníkových plynů.⁶ V rámci mezinárodních vyjednávání si EU klade za cíl omezit do roku 2020 emise skleníkových plynů ve vyspělých zemích o 30 % ve srovnání s rokem 1990. Bez ohledu na výsledky mezinárodních vyjednávání pak Komise přijala jednostranný závazek snížit emise skleníkových plynů za stejných podmínek alespoň o 20 %. Zároveň byl stanoven cíl 20% podílu obnovitelných zdrojů energie v rámci celoevropského energetického mixu s tím, že nejméně 10 % budou zaujímat biopaliva. Komise zároveň položila ještě jeden cíl, a to dosažení 20% úsporu z celkové spotřeby primárních energií do roku 2020.

Rovněž se znovu konkretizují postupy v oblasti unbundlingu, zejména jeho podoby. V dokumentu se sice počítá s vlastnickým oddělením propojených sítí, nicméně zůstalo nejasné, zda se bude týkat pouze přenosových sítí, nebo i distribučních. Za zmínku rovněž stojí téma jaderné energetiky, k níž Komise vyjádřila neutrální postoj a volbu jejího využití ponechala čistě na členských státech. Nicméně je v Energetické politice uvedeno, že se jedná o nejlevnější druh energie, který produkuje prakticky nulové emise skleníkových plynů.

Vzhledem k tomu, že se energetická politika stala součástí nástrojů mnohých zahraničních politik, je v návrhu politiky formulována nutnost spolupracovat jak se energeticky zdrojovými zeměmi, tak i jinými spotřebiteli.

Aby tyto návrhy mohly být vůbec realizovány, bylo nutné je převést do návrhu evropské legislativy, a to konkrétně v podobě tzv. *třetího energetického balíčku* zveřejněného na podzim 2007.

Energetický balíček tvoří devět vzájemně souvisejících dokumentů, z nichž hlavním, rámcovým dokumentem je sdělení Komise Evropské radě a Evropskému parlamentu „Energetická politika pro Evropu“. Další dva dokumenty – „Perspektivy vnitřního trhu se zemním plynem a elektřinou“ a „Prioritní plán propojení“ mají doplňující charakter. Mezi zbylé dokumenty pak dále patří (EC 2007c):

⁶ Energetický sektor je největším producentem emisí skleníkových plynů v EU, dosahuje podílu až 80 % na celkových emisích.

sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů „Směrování k Evropskému strategickému plánu pro energetické technologie“;

sdělení Komise Radě a Evropskému parlamentu „Pracovní plán pro obnovitelné zdroje energie: Obnovitelné zdroje energie ve 21. století: cesta k udržitelnější budoucnosti“;

sdělení Komise Radě a Evropskému parlamentu „Následná opatření k realizaci strategie vymezené v Zelené knize: Zpráva o dosavadním pokroku v oblasti elektřiny z obnovitelných zdrojů“;

sdělení Komise Radě a Evropskému parlamentu „Hodnotící zpráva o dosaženém pokroku v oblasti biopaliv: Zpráva o dosaženém pokroku ve využívání biopaliv a jiných obnovitelných pohonných hmot v členských státech EU“;

sdělení Komise Radě a Evropskému parlamentu „Udržitelná výroba energie z fosilních paliv: dosažení téměř nulových emisí z uhlí po roce 2020“;

sdělení Komise Radě a Evropskému parlamentu „Jaderný ukázkový program, předložený podle článku 40 Smlouvy Euratom ke stanovisku Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru“.

3. Naplňování cílů energetické politiky EU a pozice členských zemí

Z výše uvedených dokumentů je možné vyprofilovat *tři základní pilíře*, které definují *současnou podobu energetické politiky EU*:

1. *boj proti změně klimatu*, což vychází z poznání, kdy se energetický sektor podílí na emisi skleníkových plynů v EU až 80 %. Tento pilíř vyplývá z vazby na Kjótský protokol, který se prakticky stal základem současné environmentální politiky EU, která má být promítnuta do ostatních aktivit EU;
2. *snížení vnější závislosti EU* na energetických dodávkách ropy a zemního plynu, neboť zdroje především fosilních paliv jsou koncentrovány do politicky nestabilních zemí, v nichž majetkovou většinu v těžbařských a produkčních firmách mají stát prostřednictvím svých vlád. V této souvislosti se řeší otázky zabezpečení plynulosti dodávek primárních energií, očekávaného budoucího růstu a značné volatility ceny fosilních paliv i v následujícím období;
3. *podpora konkurenceschopnosti*, která vyplývá z předchozích dvou pilířů. Energetický sektor je klíčovou součástí každého národního hospodářství, jež ovlivňuje jednak nákladovou část na něj navazující produkce, ale také životní úroveň veškerého obyvatelstva.

Vzhledem k tomu, že je z pohledu Evropské komise *konkurenceschopnost* vnímána v širokém pojetí i v oblasti sociální (nízké míry ohrožení chudobou, eliminací

vyločení na pracovním trhu či ve společnosti vůbec) a environmentální (v konceptu udržitelného rozvoje), nelze v evropském měřítku tento pilíř pouze vztahovat k podpoře prostředí pro vyšší investice, uchování a růstu pracovních míst či odpovídající cenové úrovni.

Další důležitou podporovanou oblastí tohoto pilíře je vznik konkurenčních energetických trhů uvnitř členských států, ale také mezi nimi samotnými. Předpokladem je liberalizace energetických trhů s cílem vyšší efektivity tohoto sektoru. V tomto bodě ovšem existuje rozdíl v dosažených výsledcích v čase – ve *statickém pojetí* postačí, když je dosažena tržní rovnováha při vyrovnání ceny a mezních nákladů s přihlédnutím ke kvalitě a šíři nabídky.

V *dynamickém pojetí* je dosaženo dlouhodobé rovnováhy pouze pokud úroveň cen energií je v souladu s motivací firem investovat do budoucích produkčních energetických kapacit. Tento bod je pro hodnocení úspěšnosti takto realizované politiky klíčový, neboť právě tvrdá konkurence může vést k politice firem šetřit v investicích do nových výrob. Investice v energetickém sektoru se totiž vyznačují vysokou náročností na objem financí. Časový horizont výstavby výrobních kapacit a rovněž návratnost je tak velmi dlouhá. V kontextu zabezpečení cíle energetické bezpečnosti (zajištění dodávek energie) tak paradoxně liberalizace může vést v dlouhodobém horizontu k nedostatečné nabídce.

Navíc liberalizované trhy v případě nedostatku vyrobené energie (v jakékoliv podobě) mohou také naopak vést k růstu cen, což se při promítnutí do nákladů firem nepříznivě promítne do jejich konkurenčního postavení na světových trzích. Na druhé straně zůstává otázkou, jakého vývoje cen by bylo dosaženo v případě regulace a nelze vyloučit, že i regulační orgán by k růstu ceny rovněž nesáhl. V konečné důsledku může liberalizace paradoxně vést k přesně opačným důsledkům, než které byly původně očekávány.

Takto vymezené cíle tak vyvolávají otázku, zda jsou vůči sobě při naplňování *vzájemně koherentní*. Tj., zda neexistují mezi nimi možnosti vzájemné výměny, nebo-li realizaci jednoho na úkor druhého. Z pohledu Komise tomu tak není. Pohlíží na tyto aspekty, byť nepřímou, tak, že naplňování každého z nich posílí naplňování i ostatních.

Důležitý aspekt při hodnocení koherentnosti a vzájemné podpory cílů totiž hraje čas. Jestliže se např. na konkurenceschopnost podíváme z dlouhodobé perspektivy ekonomické efektivity, žádné trade-offs neexistují. Naopak v kratším časovém horizontu lze z pohledu průmyslové sféry a její ziskovosti (nebo také v kontextu zájmu spotřebitelů) trade-offs evidovat (např. vůči přísnějším ekologickým standardům).

To tedy vyvolává výzvu pro konkrétní realizaci politiky. Jak tyto cíle definovat? Úžeji, nebo širěji v zájmu formální eliminace takových trade-offs? V dlouhodobé, či krátkodobé perspektivě? Vzhledem k tomu, že diskutované cíle a pilíře jsou zatím pouze definovány a k jejich praktické realizaci dojde až na základě jejich průřezu do sekundární evropské legislativy s následnou implementací do národních právních řádů, bude důležité sledovat, v jakém rozsahu budou vymezeny.

Jde často o filozofickou otázku spjatou s *chápaním udržitelnosti stávající podoby ekonomického rozvoje*. Zatěžovat budoucí generace, nebo v současnosti více investovat a zatížit stávající generaci pro získávání plodů těchto investic v oblasti větší surovinové nezávislosti či nižšího zatížení životního prostředí v budoucnu? Kritici (např. Klaus, Nordhaus) konceptu udržitelnosti zdůrazňují především příliš vysoké náklady navrhovaných opatření s velice nejistým a limitovaným výsledkem.

V této souvislosti především vyvstává *otázka konkurenceschopnosti evropské ekonomiky*. Internalizace nákladů vyšší ochrany životního prostředí zvýší ceny energií bezprostředně s tím, že v delším časovém měřítku je možné dosáhnout udržitelnější formy ekonomického rozvoje.

Přístup Evropské komise zatím spíše odpovídá dlouhodobějšímu pohledu na budoucí rozvoj energetiky a celé evropské ekonomiky. Schválené environmentální cíle do r. 2020 např. podle některých odhadů mohou energetické společnosti stát 500 až 600 miliard eur, což pro představu odpovídá přibližně 2/3 celkové výše navržených výdajů stávající finanční perspektivy po celé 7leté období, či celkové souhrnné výši výdajů na regionální a strukturální politiku a společnou zemědělskou politiku (bez výdajů na tzv. modernizaci venkova). Některé studie dokonce uvažují o diametrálně vyšších nákladech (až 1,1 bilionů eur v příštích 14 letech) (Stuchlík 2007).

Projednávání těchto cílů na začátku roku 2007 bylo spíše politikem, než ekonomickou úvahou. Není tedy jasné, kdo ponese náklady za naplňování takto ambiciózních cílů, neboť výroba energie z obnovitelných zdrojů je příliš drahá. Např. podle odhadů poradenské firmy Energy and Carbon Consulting by se cena energie z větru mohla vyrovnat konvenčním zdrojům za pět až deset let.

Logicky tak zaznívají ze soukromé sféry vůči EU kritické hlasy. Tyto ambiciózní návrhy totiž byly schváleny, aniž by zároveň byla zpracována analýza budoucího vývoje ceny energií. Pokud nepodrazí energie z konvenčních zdrojů, nebude možné obnovitelné zdroje více zapojit do výroby sekundární energie. Vedle stávajícího systému obchodování s emisními povolenkami se na úrovni Komise uvažuje o nepřímém zdanění energií produkujících emise oxidu uhličitého. (Stuchlík 2007) Vyšší cena by se tak logicky dotkla spotřeby fosilních paliv.

Jak již bylo poznamenáno výše, veškeré návrhy a plány (zejména tezí a závazků energetického Akčního plánu), musí Komise převést do podoby již závazných směrnic, které poté musí být schváleny členskými státy v Radě. Zatímco o energetických návrzích se rozhoduje v Radě EU kvalifikovanou většinou, o daních se v EU rozhoduje jednomyslně. Dosáhnout kompromisu tak bude o to více náročnější.

Podoba energetické politiky by měla být utvářena na základě dosažení tří cílů: konkurenceschopnosti, bezpečnosti dodávek a ochraně životního prostředí (viz výše). Míra naplnění těchto pilířů, resp. cílů bude záležet na ochotě členských zemí schválit tyto cíle do konkrétních legislativních aktů ať na evropské, tak i na vlastní národní úrovni.

Z tohoto pohledu je vhodné podívat se nakolik jednotlivé členské země v současné době naplňují jednotlivé ukazatele, nakolik by mohly být ochotny podpořit další liberalizaci trhů, nakolik potenciálně budou ochotny být solidární při zajišťování bezpečnosti dodávek či nakolik budou schopny a ochotny zavádět opatření, jež mají snížit emise skleníkových plynů nebo naopak podporovat větší využití obnovitelných zdrojů energie.

Současné postavení jednotlivých zemí při dosažení vymezených cílů či kritérií je možné posoudit prostřednictvím shlukové analýzy, a to na základě plnění tří základních cílů (Röller; Delgado; Friederiszick 2007):

1. *konkurenceschopnost:*
 - a. dosažený stupeň domácí konkurence a liberalizace;
 - b. míra vystavení se zahraniční konkurenci – intra EU obchod s elektřinou;
2. *bezpečnost dodávek:*
 - a. míra energetické závislosti – podíl čistých dovozů na jednotku energetické spotřeby;
 - b. dispoziční odpovídající kapacita pro výrobu elektřiny – zohlednění odpovídající míry investic vzhledem ke stávající, ale i budoucí výši poptávky po elektřině;
3. *ochrana životního prostředí:*
 - a. podíl obnovitelných zdrojů energie v rámci energetického mixu;
 - b. emise CO₂;
 - c. plnění Kjótských cílů.

Plnění jednotlivých kritérií zeměmi EU je uvedeno v Tabulce č. 1. Čím vyššího ukazatele jednotlivé země dosahují, tím lepší výkonnost v dané oblasti zaujímají. Členské státy jsou hodnoceny ve škále od 0 do 6. A co konkrétně vypovídá o míře plnění v jednotlivých segmentech?

Tabulka č. 1: Plnění tří základní cílů (pilířů) energetické politiky EU

Země	Zkratka	Konkurenceschopnost	Bezpečnost dodávek	Udržitelnost životního prostředí
Belgie	BE	2,0	1,2	1,8
Česko	CZ	2,8	3,1	2,8
Dánsko	DK	3,6	4,0	3,4
Estonsko	EE	1,2	3,2	3,3
Finsko	FI	1,5	2,0	4,8
Francie	FR	0,8	2,6	3,8
Irsko	IE	1,1	0,8	2,4
Itálie	IT	2,4	1,9	2,7
Kypr	CY	0,5	0,0	2,0
Litva	LT	3,5	2,4	4,1
Lotyšsko	LV	2,6	1,5	5,3
Lucembursko	LU	3,9	3,0	2,5
Maďarsko	HU	2,9	2,1	3,2
Malta	MT	0,0	0,0	1,3
Německo	DE	1,9	2,5	3,0
Nizozemsko	NL	2,6	2,7	3,2
Polsko	PL	1,8	4,6	2,6
Portugalsko	PT	2,3	1,5	3,3
Rakousko	AT	2,7	3,0	3,7
Řecko	GR	0,8	2,5	2,8
Slovensko	SK	2,5	1,7	3,0
Slovinsko	SI	4,1	1,9	3,9
Španělsko	ES	1,9	1,9	2,4
Švédsko	SE	2,3	2,7	5,0
Velká Británie	UK	2,9	3,5	3,1

Pramen: Röller, Delgado, Friederiszick (2007: 18).

První kritérium konkurenceschopnosti je spjato s hodnocením konkurenčního prostředí v rámci energetického trhu. Je měřena stupněm jednak konkurence na domácím trhu a dále také vystavením se konkurencí ze zahraničí.

Druhý indikátor vychází jednak z míry nezávislosti na primárních energetických zdrojích ze zahraničí, ale rovněž obsahuje hodnocení nakolik odpovídají současné, ale i budoucí výrobní energetické kapacity potřebám současné a budoucí poptávky po energiích.

A konečně, třetí ukazatel je konstruován ze tří pilířů – dle podílu obnovitelných zdrojů na celkovém energetickém mixu (včetně zhodnocení politik, jež mají

podpořit využití těchto energetických zdrojů), dále na základě velikosti a vývoje emisí CO₂, s čímž souvisí posouzení, nakolik jsou brány Kjótské závazky v jednotlivých členských zemích vážně, co do formulace odpovídajících politik, při zavádění mechanismů, jež mají vést ke splnění přijatých závazků. Do hodnocení Kjótských cílů je také pro jednotlivé členské země provedena predikce, z níž vyplývá, zda dohodnuté cíle splní, či naopak.

Na základě srovnání dosahovaných výsledků ve třech sledovaných kritériích je možné rozdělit členské země do pěti.

První skupinu tvoří *Rakousko, ČR, Dánsko, Lucembursko, Nizozemsko a Velká Británie*, které dosahují relativně dobrých výsledků v rámci konkurenceschopnosti a rámci bezpečnosti dodávek. V případě Velké Británie je možné konstatovat, že vykazuje nejvíce liberalizované trhy s energií. Má však horší napojení energetických sítí na zbytek Evropy, čímž není tolik vystavena zahraniční konkurenci. Podobně je na tom i Nizozemsko. Dánsko má dobré napojení na severské země a Německo, ale také i dobře fungující trhy. Rizikem do budoucna je ovšem posílení pozice vládou vlastněné společnosti Dong, jež působí jak v oblasti elektrické energie, tak i zemního plynu. Rakousko, Česko a Lucembursko dosahují zase dobrých výsledků, pokud jde o jejich napojení na sítě sousedských zemí. Navíc většina zemí z této skupiny má zajištěny relativně bohaté vlastní energetické zdroje – zemní plyn (Nizozemsko, Velká Británie), ropu (Dánsko, Velká Británie), uhlí a uran (Česko).

Druhou skupinu tvoří *Estonsko, Francie, Řecko, Německo, Polsko*, jež vykazují horší výsledky co do konkurenceschopnosti, ale dosahují naopak relativně dobrého zabezpečení dodávek. Tyto země tudíž mají dosažený nižší stupeň domácí konkurence a jsou také méně vystaveny konkurenci z jiných zemí EU. Německo má navíc silně provázaný (vertikálně i horizontálně) energetický trh. Většina elektrických společností rovněž kontroluje dovozy a výrobu primárních energetických zdrojů. Ve Francii dominuje energetickému trhu společnost EDF, resp. GDF. Obě společnosti jsou navíc také vertikálně integrovány. Polský trh je nadále nedostatečně rozvinutý. Část zemí z této skupiny, a to Německo, Francie a Polsko, se navíc spoléhá na vlastní energetické zdroje, čímž snižují dovozní závislost celé EU.

Třetí skupinu zemí představují severské státy, *Finsko, Lotyšsko a Švédsko*. Tyto země dosahují nejlepších environmentálních výsledků, neboť zejména ve skandinávských zemích je podpora obnovitelných zdrojů energie na velmi vysoké úrovni. Tyto země již navíc přijaly i opatření, díky nimž s největší pravděpodobností splní Kjótské závazky.

Čtvrtá skupina, je tvořena *Belgií a Španělskem*, které nedosahují dobrých výsledků ani u jednoho z kritérií. Obě země dosahují podprůměrných hodnot především u konkurenceschopnosti a zabezpečení dodávek. Belgickému energetickému

trhu nadále dominuje několik málo firem. Španělsko má zase nedostatečné napojení na sousední Francii. Obě země jsou rovněž silně závislé na dovozu primárních energetických zdrojů. V Belgii je navíc velmi nedostatečná míra investic do nových elektrárenských kapacit. Plánují se však investice do lepšího napojení na zahraniční trhy, což by mělo kompenzovat ztráty u domácích kapacit.

Poslední skupina obsahuje *Maďarsko, Itálie, Litva, Portugalsko, Slovensko a Slovinsko*, jež dosahují průměrných výsledků u všech ukazatelů.

Z těchto výsledků je jasná *vysoká heterogenita* uvnitř EU. Stav a predispozice (geografická pozice, dosažitelnost obnovitelných zdrojů energií) pro plnění jednotlivých cílů v členských zemích se hodně liší. Členské státy mají také i diametrálně odlišnou skladbu energetického mixu. Tyto veškeré odlišnosti se pak mohou stát rozhodujícími exogenními faktory při utváření konkrétní podoby energetické politiky, a to konkrétně v rámci utváření zájmových koalic či konkrétní konečné podoby evropských pravidel v podobě směrnic, které poté musí být ještě implementovány na národních úrovních.

Do těchto úvah ohledně finální podoby energetické politiky ještě může vstupovat *vliv veřejného mínění občanů* na vybrané problémy, kterými např. mohou být přístup k jaderné energetice, v jehož rámci se vyčlenily dvě skupiny zemí – kladně naladěné Francie, Finsko, Bulharsko, Česko a Slovensko oproti skeptickému Německu a Rakousku. Dalším příkladem, kde hraje významný faktor veřejné mínění je přístup k obnovitelným zdrojům energií i za cenu vyšších cen energií, které má silnou podporu především mezi obyvateli severovýchodních zemí.

Na základě výše uvedené analýzy je možné vysledovat *několik skupin potenciálních koalic* (Röller; Delgado; Friederiszick 2007):

malé země (především středoevropské a baltské), které si mohou prostřednictvím evropské politiky posílit svou vyjednávací pozici, když využijí silnější vyjednávací pozice celé EU při jednání s velkými zahraničními dodavateli;

velké ekonomiky (Francie a Německo), které jsou i relativně méně závislé na dovozech a potenciálně nemusejí tolik těžit ze silnější vyjednávací pozice celé EU;

země s nízkými domácími zásobami primárních energií (jako je Rakousko, Řecko, Lotyšsko či Lucembursko), které mohou vnímat silnější konkurenci na domácím trhu jako nebezpečí pro jejich energetickou bezpečnost;

země s nízkým podílem obnovitelných zdrojů energie (Velká Británie a Česká republika), jež mohou vnímat aktivitu na růst významu této části energetické politiky jako faktor, který může ohrozit jejich stávající energetickou bezpečnost.

Závěr

Zvýšení energetické bezpečnosti se stalo jednou z klíčových priorit hospodářských a zahraničních politik. Vzhledem k významné vazbě mezi energetickým systémem a *konkurenceschopností* každé ekonomiky (ať již čistě národního, či regionálního charakteru) se otázka zajištění bezpečného, spolehlivého a nákladově-efektivního přístupu k energetickým zdrojům stala jedním z nejdiskutovanějších mezinárodně politických a ekonomických témat.

Zejména v evropském centru jsou významným faktorem utvářejícím podobu energetických politik klimatické změny a s tím spjaté přísnější *environmentální standardy*. Energetický sektor, co do výroby i spotřeby tvoří více než 80 % všech emisí. Vzhledem k přání řady evropských politických reprezentantů být v čele boje s klimatickými změnami, musí Evropská unie být vnímána jako důvěryhodný hráč se společnou politikou řešící tento problém. Osamocený boj Evropy však není příliš efektivní, neboť se podílí pouze menší částí na vzniku emisí. Z tohoto důvodu je nutný vznik odpovídající politiky na celosvětové úrovni.

Charakter evropské energetické politiky souvisí s dosaženým *integračním stupněm*. Tato politika je stále realizována na národní úrovni. Dochází tedy pouze ke koordinaci její podoby a přístupů. Pokud jde o aktivity Komise co do její iniciační i výkonné funkce, jsou vydávány dokumenty o různé síle. Nejprve obsahují nové náměty na zaměření aktivit v energetickém sektoru. Po diskusi mezi představiteli jednotlivých členských zemí jsou připravovány sekundární právní akty, které jsou po případném schválení implementovány do právních řádů.

V nedávné době tak byly definovány *tři pilíře* energetické politiky, které by měly utvářet její podobu v následujících letech. Jde o plnění environmentálních požadavků, bezpečnosti dodávek energií (jejich plynulosti, spolehlivosti, dostatečnosti) a co do základny pro uchování či zvýšení konkurenční síly evropského průmyslu. Mezi základní cíle evropské energetické politiky tak patří podpora a větší využití alternativních zdrojů energie, zvyšování energetické efektivity, větší propojenost a liberalizace národních energetických sítí, investice do energetické infrastruktury a v neposlední řadě odpovídající růst vzájemné solidarity v případě problémů s dodávkami či při formulaci vnější energetické politiky.

Nastavení a probíhající diskuse o konkrétní podobě environmentálních a kompetitivních cílů však vyvolávají otázky ohledně jejich vnitřní *konzistentnosti a realizovatelnosti* vůbec. Silně heterogenní výchozí situace v jednotlivých členských státech a neujasněnost ekonomických dopadů některých

navrhovaných opatření napovídá o možných komplikacích při realizaci stanovených cílů.

Pokud jde o již realizovaná opatření, Evropská unie se dlouhodobě snaží o liberalizaci a integraci vnitřního trhu s energií. V roce 2007 bylo dokončeno otevření trhu i pro nepodnikové zákazníky, nicméně řada kroků na svou plnou realizaci teprve čeká. Jedná se o oddělení výroby od distribuce, posílení role vnitrostátních regulačních orgánů nebo zavedení závazných obecních zásad transparentnosti a bezpečnosti sítí. Hlavním problémem vytvoření jednotného trhu s energií zůstává současný stav infrastruktury a výše investic.

Velmi diskutovanou a citlivou oblastí energetiky je její *jaderná část*, která není na evropském integračním poli vůbec novým tématem. Letos je tomu již padesát let, co byla podepsána smlouva o Euratom. Za tak dlouhou dobu prošla jaderná energetika složitým vývojem, na jehož konci se zdálo, že bude mnoha státy úplně zatracena. Nutnost zajistit stoupající poptávku po energiích a zároveň možnost snížení emisí CO₂ ji však vrací pomalu opět do hry. Stále existuje řada nevyjasněných otázek týkajících se zpracování jaderného odpadu nebo likvidace jaderných zařízení. Pohled Evropské komise ovšem naznačuje do budoucna, že se jedná o energetický zdroj, který by neměl být opomíjen (a to nejen po finanční stránce). Ne všechny státy totiž mají vhodné podmínky pro výrobu energie z obnovitelných zdrojů.

Evropská unie spotřebovává nemalou část celosvětové energetické produkce. Většinu z toho však musí dovážet, a protože spotřeba energií neustále roste, vznikají vážné obavy o *zajištění energetické bezpečnosti* Evropy. Největší nebezpečí přitom evropští politici spatřují v dovozech zemního plynu, kde některé země závisí až stoprocentně na dovozech z Ruska. Snaha Evropské unie nalézt a vybudovat další alternativní cesty dovozu tohoto energetického zdroje zatím bohužel nedošla k naplnění.

Seznam literatury

BIČ, J.; MAZOUCH, P.; SVOBODOVÁ, L.; TUREČKOVÁ, A. (2007): *Ekonomické a mezinárodně-politické aspekty energetické bezpečnosti EU a USA (komparativní analýza)*. Praha: Centrum evropských studií VŠE.

EC (2005): *Smlouva o založení Evropského společenství*. Brusel: EC.

EC (2007a): *Transport, Telecommunications and Energy*.

http://www.consilium.europa.eu/cms3_fo/showPage.asp?id=413&lang=CS&mode=g.

EC (2007b): *Zelená kniha. Evropská strategie pro udržitelnou, konkurenceschopnou a bezpečnou energii*. http://ec.europa.eu/energy/green-paper-energy/index_en.htm.

EC (2007c): *Energetická politika pro Evropu*.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2007:0001:FIN C S:PDF>.

EU (2005): *Smlouva o Ústavě pro Evropu*. Brusel: EU.

EU (2007): *Závěry předsednictví*, Evropská rada v Bruselu 8. a 9. března 2007. http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/93135.pdf.

EU (2008): *Lisabonská smlouva*. Brusel : EU.

GOLDIROVA, R. (2007): *EU's 2020 energy goals to cost over 1 trillion eur*. <http://euobserver.com/9/23800/?rk=1>.

KLAUS, V. (2007): *Modrá, nikoli zelená planeta. Co je obroženo: klima, nebo svoboda?* Praha: Dokořán.

KUČEROVÁ, I. (2006): *Evropská unie: hospodářské politiky*. Praha: Nakladatelství Karolinum. s. 290-308.

NORDHAUS, W. D. (2006): *The "Stern Review" on the Economics of Climate Change*. Cabridge: National Bureau of Economic Research.

RÖLLER, L.-H.; DELGADO, J.; FRIEDERISZICK, H. W. (2007): *Energy: Choices for Europe*. Bruegel 2007.

STUHLÍK, J. (2007): *Drahý zápis do historie*. *Ekonom* 10. s. 22.

University of Economics, Prague
Faculty of International Relations
Náměstí Winstona Churchilla 4
130 67 Prague 3
<http://vz.fmv.vse.cz/>

Vydavatel: Vysoká škola ekonomická v Praze
Nakladatelství Oeconomica

Tisk: Vysoká škola ekonomická v Praze
Nakladatelství Oeconomica

Tato publikace neprošla redakční ani jazykovou úpravou

ISSN 1802-6591